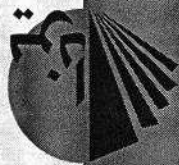

گاز طبیعی

مهندس محمد حسین دقان

www.ketab.ir

سرشناسه	دهقان، محمدحسین، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	گاز طبیعی/تألیف محمدحسین دهقان.
مشخصات نشر	تهران: یزدا، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۴۰۸ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۶۵-۳۹۷-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیبأ
موضوع	گاز طبیعی
رده بندی کنگره	TN۸۸۰/۵۹۴۲ ۱۳۹۳
رده بندی دیویی	۶۶۵/۷
شماره کتابشناسی ملی	۳۷۰۳۲۶۸

گاز طبیعی

مهندس محمد حسین دهقان

ناشر: یزدا / چاپ اول: ۱۳۹۳ / قطع: وزیری / تعداد صفحات: ۴۰۸ صفحه /
 آماده سازی قبل از چاپ: نشریه نفت و روغن / مدیر تولید: قاسم حسینی /
 صفحه آرا: فاطمه محمدی / حروف چین: مرگان سلووشی / طراح جلد: زهره محقق طوسی /
 چاپ و صحافی: یزدا / شمارگان: ۶۰۰ نسخه / بهای: ۲۵۰۰۰ تومان /

شابک: ISBN: 978-600-165-397-1

نشر یزدا و گروه نشریات

دفتر نشر و نمایشگاه دائمی: تهران، سیدخندان، خیابان ارسلان، کوچه ی ستاری،
 شماره ۲۲، ساختمان یزدا دورنگار: ۲۲۸۸۵۶۵۱ (۰۲۱) تلفن: ۵۰-۴۷-۲۲۸۸۵۶۵۱ (۰۲۱)
 نمایندگی انحصاری پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)،
 بین خیابان لبافی نژاد و جمهوری اسلامی، ساختمان شماره ۱۰، انتشارات فدک ایستاس

توجه: به موجب قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸/۱/۱۱ و همچنین قانون
 ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب سال ۱۳۵۰ تمام حقوق این اثر به هر نحو برای نشر یزدا
 محفوظ است. نشر و پخش تمام یا قسمتی از این کتاب بدون اجازه از ناشر، باعث پیگرد قانونی خواهد شد.

فهرست

فصل ۱: مقدمه.....	۱۱
۱/۱. پیشینه تحقیق.....	۱۱
۱/۲. موضوع تحقیق و مسائل مرتبط با آن.....	۱۸
۱/۳. نگاهی به تحقیق.....	۲۰
۱/۴. روش‌شناسی تحقیق.....	۲۳
بخش ۱	
فصل ۲: پیشینه نظری: عامل - ساختار در زمینه ژئوپلتیک.....	۲۹
۲/۱. مقدمه.....	۲۹
۲/۲. ساختار سیستم سیاسی بین‌الملل.....	۳۰
۲/۳. منابع قدرت پس از جنگ سرد.....	۳۱
۲/۴. دیدگاه بازیگران نسبت به دنیای مادی.....	۳۶
۲/۵. دیدگاه، جغرافیا و منابع طبیعی.....	۹۳
۲/۶. جمع‌بندی.....	۴۵
فصل ۳: تغییر درک روسیه از غرب و نقش گاز.....	۴۹
۳/۱. مقدمه.....	۴۹
۳/۲. تغییر پیشینه اقتصادی و سیاسی بین‌الملل.....	۵۰
۳/۳. تغییر سخت از وضعیت اقتصادی - سیاسی دوران پسا شوروی در طول دهه ۱۹۹۰ ..	۵۵
۳/۴. روابط با دنیای غرب در دهه ۱۹۹۰ ..	۵۶
۳/۵. تثبیت اقتصادی - سیاسی در سال‌های ۲۰۰۰ ..	۵۸

۳/۶	دیدگاه روسیه پس از سال ۲۰۰۰ و سیاست‌های آن نسبت به غرب	۰۶
۳/۷	نواحی پیرامونی روسیه و منافع گازی آن	۶۷
۳/۸	جمع‌بندی	۷۲

بخش ۲

فصل ۴: پیشینه نظری: بازارهای پویا و تباری

۴/۱	مقدمه	۸۱
۴/۲	نظم مطلوب صادرکنندگان گاز	۲۸
۴/۳	نوسانات بازار گاز بین منطقه‌ای	۸۳
۴/۴	نظریه توافق‌نامه‌های پایدار و تباری	۸۸
۴/۵	جمع‌بندی	۹۶

فصل ۵: الگوهای مبادله، قیمت‌گذاری و ساختار بین منطقه‌ای بازار گاز

۵/۱	مقدمه	۹۹
۵/۲	تولید گاز در جهان در سال ۲۰۰۸	۱۰۰
۵/۳	بازارهای منطقه‌ای و قیمت‌گذاری	۱۰۱
۵/۴	فرصت‌های رشد کشورهای صادرکننده گاز	۱۱۰
۵/۵	انعطاف‌پذیری LNG و مدل‌های جدید تجاری	۱۱۵
۵/۶	جمع‌بندی	۱۲۱

فصل ۶: پیوندهای داخلی بازار گاز

۶/۱	مقدمه	۱۲۷
۶/۲	فدراسیون روسیه	۱۲۸
۶/۳	سیاست گازی جمهوری‌های سابق شوروی در منطقه خزر	۱۵۱
۶/۴	ایران	۱۶۱
۶/۵	جمع‌بندی	۱۷۳

فصل ۷: پیوندهای خارجی بازار گاز

۷/۱	مقدمه	۱۸۳
۷/۲	قطر	۱۸۴
۷/۳	الجزایر	۱۹۳

۲۰۳	۷/۴. نروژ.....
۲۱۰	۷/۵. لیبی و نیجریه.....
۲۱۳	۷/۶. دیگر کشورهای مهم.....
۲۱۶	۷/۷. توان بازار در بازار گاز اروپا و حوزه آتلانتیک.....
۲۲۰	۷/۸. GECF و تروئیکای گاز.....
۲۲۷	۷/۹. جمع‌بندی.....

بخش ۳

فصل ۸: درکی واقع‌گرا نسبت به ارزیابی سرمایه‌گذاری‌ها در زنجیره ارزش گاز *

۲۳۷	۸/۱. مقدمه.....
۲۳۸	۸/۲. ارزیابی زیرساخت‌های انتقال گاز: پشتوانه نظری.....
۲۴۲	۸/۳. بررسی سرمایه‌گذاری استراتژیک: جعبه ابزاری مفهومی.....
۲۵۳	۸/۴. بررسی سرمایه‌گذاری استراتژیک: مدلی واقع‌گرا.....
۲۶۷	۸/۵. جمع‌بندی.....
۲۶۸	۸/۶. ضمیمه بخش ۸/۴.....

فصل ۹: سیاست سرمایه‌گذاری «گاز پروم» در بازار رقابتی و نامطمئن

۲۷۵	۹/۱. مقدمه.....
۲۷۶	۹/۲. مورد مطالعاتی ۱: رقابت «گاز پروم» در بازار گاز ترکیه در طول دهه ۱۹۹۰.....
۳۰۳	۹/۳. مورد مطالعاتی ۲: «گاز پروم» در برابر رقابت در بازارهای گاز SSEE.....
۳۳۰	۹/۴. مورد مطالعاتی ۳: «گاز پروم» در برابر رقابت در بازارهای گاز NWE.....
۳۵۳	۹/۵. موارد مطالعاتی: جمع‌بندی.....

بخش ۴

فصل ۱۰: به سمت همکاری بین منطقه‌ای بین کشورهای صادرکننده گاز

۳۶۵	۱۰/۱. مقدمه.....
۳۶۶	۱۰/۲. مجموعه دیدگاه‌ها نسبت به عرضه و تقاضا در اروپا: از منظری روسی.....
۳۶۹	۱۰/۳. موقعیت بازار روسیه در اروپا و اشاراتی در مورد سیاست سرمایه‌گذاری «گاز پروم» - تحلیل سناریو.....
۸۷۳	۱۰/۴. به سمت تباری پویا.....
۳۸۶	۱۰/۵. رقابت در قیمت.....

۱۰/۶. جمع‌بندی ۳۸۷

فصل ۱۱: راه‌حل‌های محدوده ژئوپلیتیک برای تبانی استراتژیک ۳۹۱

۱۱/۱. مقدمه ۳۹۱

۱۱/۲. چالش‌های غرب برای روسیه در منحنی اوراسیایی گاز ۳۹۲

۱۱/۳. به‌سمت تبانی استراتژیک و فاقد عمومیت ۳۹۹

۱۱/۴. جمع‌بندی ۴۰۵

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

برنامه بین‌المللی انرژی (Clingendael (CIEP از زمان شروع به‌کار خود در سال 2001، در امر تحقیق در زمینه سیاست انرژی و بازار بین‌المللی گاز طبیعی، درگیر بوده است. به‌عنوان بخشی از تحقیقات گسترده‌تر درباره گسترش بازار بین‌المللی گاز طبیعی، دو پروژه PhD با همکاری دانشگاه «گرونینگن» برای بررسی نحوه سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گاز روسیه و امکانات همکاری در بازار بین‌المللی گاز با یکدیگر، در روند تحقیقاتی قرار گرفته‌اند. هر دو تحقیق «نوسانات عرضه گاز در سازگاری با دنیایی جدید» و «گاز روسیه به‌سمت اروپا: امکان دسترسی و انتخاب» تلاش‌هایی آکادمیک هستند که به پدیدآمدن دیدی گسترده‌تر در زمینه چالش‌های پیش روی روسیه در سرمایه‌گذاری در زنجیره ارزش گاز در اروپا و بازارهای گاز دنیا، کمک می‌کنند. هر دو آنها در تلاشند تا جنبه‌های سیاسی را از پیچیدگی‌های اقتصادی درگیر در چنین موضوعی از طریق دیدی چندوجهی که بخشی از آن نظری و بخشی تجربی است، جدا سازند.

بازار بین‌منطقه‌ای گاز تحت تاثیر تغییراتی بیشمار می‌باشد که هم جدید و هم پیچیده‌اند. تنها اندکی پیش از این، کمتر کسی تصور می‌کرد که بازارهای عمده جهانی گاز به‌مانند امروز درهم پیچیده شوند. توسعه گاز طبیعی مایع (LNG) نقش مهمی در این تغییرات داشته است. در سال‌های منتهی به بحران مالی و اقتصادی (2008-2009)، ظهور الگوهای جدید بازار و تجارت، جهانی‌سازی بازارهای منطقه‌ای گاز جهان را تسهیل کرده است. تغییراتی نظیر گاز غیرعرفی در ایالات متحده و اظهارات کشورهای کنونی و نوظهور صادرکننده گاز تأکیدی بر جنبه‌های فزاینده بازار بین‌منطقه‌ای گاز می‌باشد. این بازار بین‌منطقه‌ای گاز به‌طور اجتناب‌ناپذیری تحت تاثیر عوامل ژئوپلیتیک به‌ویژه در سیستمی با تغییر روابط بین‌المللی سیاسی و اقتصادی می‌باشد. به‌خصوص بازار گاز اروپا در معرض چالش‌هایی سیاسی و اقتصادی است که روابط روسیه، اروپا

و ایالات متحده را شکل می‌دهند.

تحلیل بازار گاز طبیعی به گونه‌ای چندوجهی به ما کمک می‌کند تا به پیگیری پیچیدگی تغییرات سیاسی و اقتصادی در بازار گاز بپردازیم. این دو تحقیق به گونه‌ای متفاوت در تلاشند تا به انرژی و گاز به طور خاص، به گونه‌ای چندوجهی پرداخته و پیچیدگی‌های مواجهه روسیه با بازار بین منطقه‌ای سیال و متغیر گاز را توضیح دهند. آنها به مشخص نمودن جنبه‌های اقتصادی - استراتژیک سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گاز پرداخته و بر ساختارهای بازار و تشریک مساعی تاکید می‌ورزند.

فعالیت‌ها و برنامه‌های تحقیقاتی CIEP بر دیدگاهی پیوسته نسبت به سیاست انرژی صحنه می‌گذارند. تحقیقات اکادمیک می‌تواند به گفتگویی مناسب در زمینه سیاست‌ها و تغییرات بخش انرژی در مقیاس‌های ملی، اروپایی و جهانی کمک کند. با این دو تحقیق، CIEP قصد دارد در این بحث عمومی، پیرامون جنبه‌های بین‌المللی اقتصادی و ژئوپلیتیک بازارهای گاز و نفت، به‌ویژه با توجه به امنیت عرضه در اتحادیه اروپا، شرکت کند.

این دو تحقیق، نتیجه همکاری گسترده و یاری دانشگاه گرونینگن و تامین‌کنندگان CIEP، همچنین دیگر فعالان بخش خصوصی و عمومی می‌باشند که حمایت ایشان در این زمینه اساسی می‌نمود.